

LÄRARMATERIAL till *De skyddssökande kvinnorna*

Det här är ett undervisningsmaterial som bygger på teman ur föreställningen *De skyddssökande kvinnorna*. Här hittar du också diskussionsfrågor, tips på litteratur, filmer och länkar. Har du frågor eller funderingar kring materialet eller uppsättningen? Kontakta kommunikatör Carin Hebelius på e-post carin.hebelius@malmostadsteater.se

Vad handlar pjäsen om?

*”Om du lämnar oss i sticket
och gör oss till blödande rovfågelföda
hamnar Argos i skam
också när alla
dina barn är begravda och döda.”*

De skyddssökande kvinnorna är världens äldsta asyl-drama. Den skrevs för 2 500 år sedan av den grekiske tragedimästaren Aischylos, och är ett av världens äldsta teaterstycken. Samtidigt är stycket så aktuellt, att man skulle kunna tro, att det skrivits idag.

En grupp unga kvinnor lämnar allt och går ombord på en båt i Nordafrika för att segla över Medelhavet. De flyr från män. Från våld, övergrepp och tvångsgiftemål och ber om beskydd i Grekland hos Kungen av Argos. Här säger lagen, att kungen ska ge dem asyl. Men kommer kungen nu lyssna till lagen och kvinnorna, eller ska han beskydda sina invånare och sin stad mot möjliga konflikter? Kungen ber folket i Argos att rösta.

Med kraft, sång, musik och hjärtslag ger en stor kör av lokala unga kvinnor nytt liv åt en av världens äldsta berättelser.

Karaktärerna i *De skyddssökande kvinnorna* består av en **kvinnokör** och en **körledare**, kvinnornas far **Danaos**, **Kung Pelasgos**, **Egyptier**, en **härold**, **budbärare**, **Argos folk**, samt **Dignitären** som i början av pjäsen välkomnar publiken till föreställningen.

Aischylos

Aischylos var en grekisk dramatiker som levde och var verksam under antiken, mellan år 525 och 456 före Kristus. Aischylos skrev många tragedier, och var dessutom regissör, tonsättare och koreograf och uppträdde förmodligen ofta själv i sina dramer. Av hans ca 90 tragedier finns sju stycken kvar i fullständigt skick. Hans dramatik handlar ofta om vad som styr människor och vad som till exempel får en person att döda en annan. Bland annat visar Aischylos hur människor påverkas av vad deras föräldrar har gjort. Aischylos budskap är att vi ska undvika hämnd och blodiga strider och i stället leva i ett fredligt samhälle som bygger på rättvisa lagar och goda medborgare. Det sägs att ordet demokrati användes för första gången i ett drama i just *De skyddssökande kvinnorna*. Hans tragedier är väsentliga också i vår tid och återkommande i flera av hans dramer är konfrontationen mellan kvinnligt och manligt.

Ett känt verk av Aischylos är *Orestien* som består av de tre sammanhängande pjäserna *Agamemnon*, *Gravoffret* och *Eumeniderna*. Verket skrevs 458 före Kristus och handlar bland annat om hur Orestes hämnas på sin mor och hennes älskare för att de har mördat hans far. Han har också skrivit dramerna *De skyddssökande kvinnorna*, *Perserna*, *De sju mot Thebe* och *Den fjättrade Prometheus*.

Den antika teatern

Teatern i det antika Grekland var inte bara underhållning. Konstformen som utvecklades ur de årliga festerna till guden Dionysos ära fyllde även en religiös funktion. Med teaterns hjälp diskuterades de dygder och värderingar som ansågs viktiga i samhället. Teatern var en viktig del i samhällslivet och det ansågs vara en ära och en plikt att finansiera ett drama. Före varje uppförande av ett drama brukade en ämbetsman läsa upp namnen på de medborgare som hade betalat för föreställningen och i deras namn göra ett dryckesoffer till guden Dionysos.

Till en början hyllades Dionysos med körsång, där kören och en sångare sjöng växelvis. I det grekiska antika dramat var kören en grupp aktörer med uppgift att meditativt eller lyriskt kommentera handlingen. Kören uppgick i tragedin först till 12 personer, senare något fler. Genom årens lopp började körsången alltmer likna det vi skulle kalla teater: både sångaren och delar av kören övergick till att tala, inta roller och agera. Kören fanns dock alltid kvar i bakgrunden som ett språkrör åt dramatikern. Hos Aischylos *De skyddssökande kvinnorna* är kören den väsentliga aktören, och ibland en reflekterande åskådare till händelseförloppet.

För att synas och höras bättre stod skådespelarna på halvmeterlånga skor och använde masker med en tratt för munöppningen för att förstärka rösten.

I de grekiska tragedierna förekommer nästan alltid hybris och nemesis; hybris är övermodet, och den som led av det drabbades allt som oftast av nemesis – gudarnas straff.

David Greigs dramatisering, bearbetning och arkeologiska teaterforskning

"Mina damer och herrar. Pjäsen som vi kommer att se ikväll är två och ett halvt tusen år gammal. Låt oss se den tillsammans och tänka över om vi själva kan speglas i denna märkliga och ålderdomliga spegel."

Den skotske dramatikern David Greig har gjort en nydramatisering av det 2 500 år gamla dramat *De skyddssökande kvinnorna*. Urpremiären för hans dramatisering ägde rum på The Royal Lyceum Theatre i Edinburgh i oktober 2016. Uppsättningen var ett samarbete med Actors Touring Company och har också satts upp på The Young Vic i London.

För att komma berättelsen riktigt på djupet har David Greig bedrivit arkeologisk teaterforskning kring hur de antika grekiska föreställningarna verkligen skapades där och då. Det var i Grekland samarbetet mellan professionella skådespelare och amatörer ur den lokala gemenskapen uppfanns, det var på det sättet teater gjordes och det fanns ett rikt underlag för kollektivt demokratiskt arbete. Utifrån musik, rytm, politik och passion skapas nu uppsättningen på samma sätt idag. Den lokala kören som medverkar bidrar till en stark publikkommunikation eftersom staden på så vis talar med sig själv. Musiken i föreställningen är också den förankrad i musik från det

antika Grekland, och spelas på instrument från den tiden. Hela tanken och återskapandet av *De skyddssökande kvinnorna* är inte att ta fram något nytt, utan att gå tillbaka till kärnan i hur vi är tillsammans som människor, och att solidaritet ger människor makt – tillsammans.

Människor på flykt – ett av världens äldsta och mest aktuella dilemman

*”När kvinnor drabbas av problem tar dom sig många former.
Och vår form är äktenskap – oönskat äktenskap.
Vi hade aldrig för avsikt att gå i landsflykt.
Men – i stället för att gifta oss – bestämde vi oss för att fly.”*

Historiskt sett är migration inget nytt utan snarare ett konstant fenomen. Att kunna flytta på sig har varit viktigt för människans utveckling. Människor flyttar på sig för att få det bättre och har migrerat i alla tider. Athen hade kring den här tiden för 2 500 år sedan brottats med en våg av flyktingar från öst, så valet av ämne var lika aktuellt för Aischylos då som det är hos en dramatiker idag. Aischylos tar upp grundläggande frågor om mänskliga rättigheter. Sett i ljuset av de senaste årens flyktingvåg över medelhavet är texten väldigt akut just nu. Allt från den politiska diskussionen och moralfrågorna, till demokrati och kvinnors makt över sina egna liv.

Dramaövning

Här kommer förslag på övningar som är kopplade till föreställningen *De skyddssökande kvinnorna*, och togs fram av dramapedagoger på Royal Lyceum Theatre i Edinburgh. Det är bra om ni får tillfälle att göra alla övningarna, men det fungerar också att göra dem en och en.

Uppvärmning – Be gruppen gå runt i hela rummet. De måste använda hela rummet och byta riktning under tiden. Be gruppen att stanna för att sedan starta igen. Efter några rundor be dem försöka stanna tillsammans som grupp utan att någon säger till när. Ingen ska vara ledare. Länka detta därefter till en diskussion om körens arbete i den grekiska teatern, och det viktiga i körens funktion.

Övning 1 – stillbilder och berättande

Be gruppen fortsätta gå runt i rummet men nu fokusera på sina kroppar. Tänk på den svåra situation kvinnorna befinner sig i. Hur kan du rent fysiskt förkroppsliga hur man känner sig t ex helt utmattad och desperat efter skydd. Hur ger det sig uttryck i kroppen att känna desperation?

Dela in 5-6 st i grupper som tillsammans fysiskt ska gestalta en stillbild. De är i desperat behov av skydd och säkerhet. Hur skulle den bilden se ut? Be dem sedan relatera till bilder i media av flyktingar idag. Finns det likheter? Eller behöver deras stillbilder i så fall justeras?

Övning 2 – kollektivet/flocken

Dela upp gruppen i två mindre grupper och låt dem ställa sig i ett V-mönster. Personen längst fram i V:et är ledaren, och ska göra långsamma stadiga rörelser med armarna och resten av gruppen ska följa efter. De ska försöka skapa en känsla av en ensemble – en kropp – det ska inte synas att någon är ledaren. Försök få gruppen att röra sig som en samlad grupp runt i rummet och gestalta känslor som resa, rädsla och desperation.

Övning 3 – kör och text

Diskutera körens många olika roller i den grekiska teatern.

Välj ett textstycke ur pjäsen och be dem läsa det tillsammans i grupper med ca 5 st i varje, gärna i nya grupper än tidigare. De behöver inte lära sig texten. Be dem läsa texten för varandra. Därefter ska de försöka hitta en gemensam ton att läsa texten på. Allas röster är olika men kanske kan de nå en liknande ton att läsa texten på samtidigt.

Arrangera en V-formad grupp igen, men nu börjar personen längst fram med att tala och repetera textstycket om och om igen, och när resten i gruppen är redo följer de efter. Varje deltagare som ska börja tala lägger en hand på någons axel som redan talar, tills alla i gruppen är med.

Övning 4 – förena

Dela in dem igen i grupper på 5-6 st och be dem sätta ihop en liten föreställning som kombinerar de olika elementen från de tidigare övningarna. Upplägget är att de är de skyddssökande kvinnorna och att en av dem är kungen av Argos.

De ska röra sig tillsammans över rummet, stanna till 3 gånger för att ändra rörelser, rytm, andning. När de kommer fram till kungen börjar kören tala. Kungen i sin tur måste fråga sitt folk och ber kvinnorna vänta.

Låt varje grupp spela upp sina scener för varandra.

Reflektion och utvärdering

Diskutera vad gruppen (förhoppningsvis!) har uppnått av övningarna. Diskutera om de tycker att den antika grekiska teatern har relevans idag, både utifrån pjäsen men också gemenskapstanken hur teater kan göras och produceras med hjälp av lokala amatörer.

Föreställningsanalys

Beskriv ditt första intryck av föreställningen

- Vad hade du för förväntningar?
- Hur reagerade du?
- Hur reagerade den övriga publiken?
- Vad kommer du mest ihåg ur föreställningen?
- Vilka scener gillade du bäst?
- Var det något du inte förstod i föreställningen?

Scenografi – Kostym – Ljud – Ljus

- Hur såg scenografin ut?
- Vilka färger, material och rekvisita fanns i scenrummet?
- Hur såg kostymerna ut?
- Hur användes ljuset? Vad hade ljuset för "stämning"?
- Varför tror du att scenografin och allt annat visuellt ser ut på det här sättet? Hänger det samman med föreställningens tematik?

Föreställningens tematik och dramaturgi

- Vad handlar föreställningen om?
- Vilka teman klarläggs i föreställningen?
- Vem är föreställningens huvudperson, och varför?
- Hur skulle du beskriva skådespelarnas spelstil? Till exempel naturalistisk/realistisk, kroppslig/danspräglad?

Diskussionsfrågor

Om allt skulle gå fel. Om du skulle behöva fly för ditt liv. Vem tar då hand om dig?

Vad väger tyngst – den moraliska plikten att hjälpa en främmande människa i nöd eller ditt eget behov av säkerhet och trygghet?

Kungen i föreställningen vill att medborgarna i Argos ska ta ställning. Väljer de att skydda kvinnorna står de inför ett krig mot landet kvinnorna flytt från. Är det värt ett krig?

Hur skiljer sig männen i Argos mot de män som kvinnorna flytt från?

Diskutera kvinnors frihet och rättigheter idag. Hur långt har vi kommit t ex när det gäller tvångsgifte? Är det bara dåligt, eller kan ett arrangerat äktenskap ha fördelar?

Aischylos använder som första dramatiker ordet demokrati i ett drama. Fundera över ordet demokrati och ta reda på vad det betyder. Hur är det att leva i en demokrati, och hur är det att *inte* leva i en demokrati? Diskutera utifrån dig själv och ditt eget liv.

Tips

Litteratur

Ambjörnsson, Ronny, *Antiken: människors undran*, 2012.

Bexelius, Maria, *Kvinnor på flykt*, 2001.

Björck, Annah/Beijmo, Mattias, *Båt 370: döden på Medelhavet*, 2017.

Hirdman, Yvonne (red.) *Kvinnohistoria: Om kvinnors villkor från antiken till våra dagar*, 2001.

Ntibanyitesha, Sakina, *Ormbarn: en berättelse från Afrika om ett barns och ung kvinnas utsatthet i skuggan av etniska konflikter och krig*, 2012.

Film

Intervju med regissören Simon Boberg som berättar om *De skyddssökande kvinnorna*: https://www.youtube.com/watch?v=sl_nst8sfLI

Unga Malmökvinnor bildar kör inför pjäsen *De skyddssökande kvinnorna*: https://www.youtube.com/watch?time_continue=139&v=XxhhH6CUYGM

Intervju med bl a dramatikern David Greig, regissören Ramin Gray och det konstnärliga teamet bakom originaluppsättningen på Royal Lyceum Theatre Edinburgh, i samarbete med Actors Touring Company – The making of Suppliant Women: https://www.youtube.com/watch?v=Pj_qYUeYU2A

Bortom Lampedusa (dokumentär). Om människorna på den italienska ön Lampedusa och det liv de lever samtidigt som tusentals flyktingar söker nå denna Europas yttersta utpost. Italien/Frankrike, 2016, Fuocoammare, Gianfranco Rosi , 114 min, Från 11 år, Folkets Bio: <https://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/filmiskolan/filmhandledningar/bortom-lampedusa/>

Flykten från Saudiarabien (dokumentär). 18-åriga Rahaf är en av hundratals kvinnor som har försökt fly från Saudiarabien de senaste åren. Hon flyr från ett land där kvinnor enligt lag måste få tillstånd från sina manliga beskyddare, en far, bror, make, son eller farbror, för att kunna göra de mest grundläggande saker: <https://www.svtplay.se/video/21301062/flykten-fran-saudiarabien>

Webb

Körsång synkar våra hjärtan, SVT, 130709: <https://www.svt.se/nyheter/vetenskap/korsang-synkar-vara-hjartan>

Kvinna till kvinna: <https://kvinnatillkvinna.se/om-oss/vart-arbete/kvinnor-pa-flykt/>

Allt fler kvinnor är på flykt i världen, artikel på migrationsinfo.se: <http://www.migrationsinfo.se/alltfler-kvinnor-ar-pa-flykt-i-varlden/>

Kvinnor, krig och flykt: <https://urskola.se/Produkter/194828-UR-Samtiden-Kvinnor-krig-och-flykt-Kvinnor-pa-flykt>

”Europas stängda gränser kan bli ett historiskt misstag”, i *Dagens Nyheter* 180814: <https://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/anders-bolling-europas-stangda-granser-kan-bli-ett-historiskt-misstag/?forceScript=1&variantType=large>

Care International. Fokus på kvinnor och flickor på flykt i Europa: https://www.care-international.org/files/files/201712_How_Europe_takes_forward_Refugee_Compacts_recommendations_related.pdf

Produktionsuppgifter

De skyddsökande kvinnorna är ett internationellt samarbete mellan Betty Nansen Teatret, Aalborg Teater och Malmö Stadsteater, och en del av ett succé-koncept skapat av den skotske dramatikern David Greig.

DE SKYDDSÖKANDE KVINNORNA

AV Aischylos, i bearbetning av David Greig

FÖRLAG Nordiska ApS

ÖVERSÄTTNING Helena Fagertun

REGI Simon Boberg

KOMPOSITÖR John Browne

SCENOGRAFI, KOSTYM OCH LJUSDESIGN Edward Pierce

KÖRINSTUDERING Sofia Söderberg
KAPELLMÄSTARE OCH ARRANGEMANG Bebe Risenfors
KOREOGRAFI Anja Gaardbo
DRAMATURG Felicia Ohly

I ROLLERNA Erik Borgeke, Erik Olsson, Sandra Stojiljkovic.

KÖREN Lydia Ahlsén, Sofia Andersson, Linn Assarsson, Sophie Binder, Klara Ek, Lili Hugg, Linnea Jönsson, Petra Krajina, Belinda Marazanye, Kajsa Metz, Dahlia Momiyama, Elesine Naucler, Agnes Sabel, Fanny Söderberg Soomus, Mira Af Ugglas, Klara Öhman.

SPELAS PÅ:

Betty Nansen Teatret, Köpenhamn, 13 september - 25 september 2019, samt 1 – 15 februari 2020.

Malmö Stadsteater, Malmö, 10 oktober – 9 november 2019.

Aalborg Teater, Aalborg, 19 november – 14 december 2019.